

درباره هنر محیطی که دغدغه اش حفظ محیط زیست است

زمین در خدمت هنر، هنر در خدمت زمین!

الهام یوسفی، مائده کاشیان – حتما تا به حال شده که دقایق طولانی به ابرها خیره شوید و حرکت آرام آن‌ها و تغییر شکل‌شان را نظاره کنید. گاهی هم فکر کرده اید ابرها شکل و شمایل خاص و صورت انسانی یا یک درخت به خودشان گرفته اند، که با اندکی تغییر می توانسته اند شبیه چیز دیگری شوند. یا شاید تجربه بازی با قطرات آب را داشته اید که در کنار هم تبدیل شده اند به یک تصویر جادویی و خیالی صورت انسان! شاید این چیزها از تباط مستقیمی با موضوع پرونده امروز نداشته باشد اما خیلی هم بی ربط نیست. در همه این ها، عناصر طبیعی، ماده اصلی خیال پردازی های هنرمندانه شما قرار گرفته است، آن هم ناخواسته و ناخودآگاه. شاید بتوان خیلی ساده درباره هنر محیطی هم همین را گفت. هنری که در فضایی خارج از چارچوب های مرسوم نمایشگاهی پیدا شده و رشد کرده و البته اهداف جالبی هم پشت آن وجود داشته است؛ دغدغهای انسانی به نام طبیعت، محیط زیست و حفاظت از زمین. در کلی ترین حالت می توان گفت هنر محیطی روشی است برای بهبود و ارتقای رابطه ما با طبیعت که ابزار و ماده اولیه اش را هم از دل طبیعت می گیرد. در این پرونده می خواهیم تا جایی که امکان دارد شما را با برخی از روابای این هنر و یکی از معروف ترین هنرمندانش آشنا کنیم. همچنین مصاحبه ای داریم با یک هنرمند جوان مشهدی که در هنر محیطی صاحب سبک است و حرفه های جالبی هم دارد.

هنری که در طبیعت آزاد است

آشنایی با هنر محیطی

گذاشت و با آن فاخر فروخت.

■ تاریخ تولد هنر محیطی

اواخر سال ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۷۰ میلادی بود که این هنر متولد شد. درست بعد از تحولات و انقلاب های صنعتی که زمزمه های نابودی طبیعت و ویرانی محیط زیست بلند شده بود و صنایع با رشدی باورنکردنی مشغول تخریب محیط زیست بودند. می گویند «آلن کاپرو» مبدع هنر محیطی بوده است. او یک هنرمند نقاش آمریکایی بود که آثارش کم کم آن قدر بزرگ شد که تماشاگر هم به بخشی از آن تبدیل شد. در جایی گفته بود: «همه چیز هنر است و هنر همه چیز.» در هنر محیطی فضا سه بعدی است. همه حواس تماشاگر درگیر می شود؛ بینایی، شنوایی، لامسه، حرکتی و گاهی حتی بویایی! می گویند هنر محیطی، آثار هنری را از این که موزه ها به گورشان تبدیل شود نجات داد. بعدها هنرهای دیگری هم در زمینه هنر محیطی خلق شد که از آن میان «هنر زمین» نزدیک ترین هنر به دغدغه های هنر محیطی است. در کنار این ها «هنر ترمیمی» را هم می توان در همین چهارچوب دید. هنری که طبیعت تخریب

انسان موجودی سیری ناپذیر است. این جمله می تواند هم خوب باشد و هم بد. شاید همیشه با خواندن و شنیدن این جمله فکر کنیم منظور گوینده این است که انسان زیاده خواه است و مدام در پی ثروت و قدرت. این برداشت می تواند درست باشد، اما کامل نیست. چون بخش زیاده خواه وجود انسان گاهی در مسیرهای دیگری ورود می کند؛ در علم و هنر! از اعصار گذشته هم انسان هیچ گاه به آن چه داشته و کشف کرده قانع نبوده، حتی در عالم هنر، حریصانه تر برای آفرینش و خلق آثار جدید تلاش کرده و به سراغ همه چیزهای اطرافش هم رفته است. یک بار تصاویر طبیعی را روی بوم نقاشی آورده و یک بار هم طبیعت را بوم نقاشی خود کرده و هنرش را در صفحه بزرگ و بی کران آن به تصویر کشیده است. این کاری است که هنر محیطی کرده است؛ تبدیل زمین به بومی بزرگ برای خلق آثاری که اگر چه ماندگاری ندارند اما تأثیرشان به مراتب بیشتر است چون در نمایشگاه ها و گالری ها محبوس نمی شوند و نمی توان آن ها را به قیمت های باورنکردنی خرید و در سالن های تجمل گرایانه اشراف به نمایش

آشنایی با احمد نادعلیان هنرمند ایرانی هنر محیطی

یک هنرمند با بوم بزرگ طبیعت

گذاشته است؛ در بیش از چهل کشور

دنیا. هنوز هم دارد همین کار را می کند. او همچنین مفاهیمی را به صورت چیدمان سنگ ها، چیدمان ویدئویی و اجرای نمایش های آیینی ارائه داده است. کارهای او از اساطیر باستان، نشانه های صور فلکی و مضامین عرفانی الهام گرفته شده اند. آثار او در غرب تا غربی ترین نقطه آمریکا، در شرق تا جزایر جنوبی ژاپن و در شمال تا جزایر شمالی فلاندز پراکنده اند. بیشتر طرح هایی که نادعلیان روی سنگ های صیقی رودخانه ها حجاری می کند، به طراح چهره و دست انسان بر بستر ساحل می پردازد. او در سال ۲۰۰۳ میلادی به همراه چند هنرمند دیگر، برای معرفی هنر معاصر ایران رهسپار دوسالانه ونیز شد و هنر محیطی رودخانه ای را ارائه داد. در سال ۲۰۰۹ میلادی اثر مَهر استوانه ای مربوط به خلیج فارس در تقویم دیواری هنر محیطی آمریکا به ثبت رسید.

کارهای محیطی نادعلیان در طبیعت کشورهای فرانسه، آمریکا، ژاپن، ایتالیا، آلمان، اسپانیا، کره جنوبی، انگلستان، اسکاتلند، هلند، چین، سوئد، فنلاند، دانمارک، روسیه، بنگلادش، ترکیه، ازبکستان، تاجیکستان، لبنان، امارات متحده عربی، کویت، قطر، سوریه، آذربایجان، صربستان، آفریقای جنوبی، مجارستان، اسلواکی، اتریش، قبرس، گرجستان، ترکیه، مالزی، تانزانیا، جمهوری زنگبار، کنیا، هند، برزیل، آرژانتین، پاراگوئه، اکوادور، ارمنستان، استونی، لتونی، لیتوانی، لهستان، جمهوری چک، تایلند و ... و کشورمان ایران وجود دارند. علاوه بر این ها، نادعلیان در سفر به کشورهای بسیاری، حجاری های کوچکش را با عنوان گنج های پنهان در طبیعت دفن کرده است و یا این که دوستانش حامل این حجاری ها بوده اند و آن ها را در گوشه و کنار زمین به خاک سپرده اند؛ این کشورها شامل شیلی، مراکش، چاد، بورکینا فاسو، مصر، استرالیا، ایرلند، یونان و ... هستند.

شاید برایتان عجیب باشد اما یکی از دغدغه مندترین و پرکارترین هنرمندان هنر محیطی جهان یک ایرانی است به نام «دکتر احمد نادعلیان». احمد نادعلیان متولد ۱۳۴۲ در سنگسر است. او بیشتر به خاطر کنده نگاری بر روی سنگ های رودخانه ها شناخته شده است و مثل بسیاری از هنرمندان محیطی دیگر سال هاست که در گمنامی و بدون توقع و چشمداشت برای زمین و مواهبش زحمت می کشد. دکتر نادعلیان یک دایم السفر است که همه جای جهان را گشته و در ۵۰ نقطه جهان از خود هنری به جا

مصاحبه با «مسعود نیکدل»، هنرمند مشهدی

هنری که بدون تخریب زیبایی می آفریند

«مسعود نیکدل» متولد سال ۱۳۵۹، کارشناس صنایع دستی است و مدرک کارشناسی ارشد هنر اسلامی دارد. او ۱۵ سال است که به صورت حرفه ای در زمینه مجسمه سازی و پیکر تراشی فعالیت می کند. آلمان های «کتاب درون» و «گل دانایی» در بازار کتاب گلستان، «مورچه زیبا» در پارک ملت و «پیکره مادر» میدان امام رضا(ع) از جمله کارها و هنر دست او در مشهد است و آن ها را روی درخت های خشک شده در شهر شکل داده است. مسعود نیکدل از طریق اجراهای هنری ای به نام «تجربه بحران آب» خودش را جای زمین گذاشت و خشک شدن را تجربه کرد و با این اجرا به بحران آب اعتراض کرد. همچنین او در اجرای «دور از چشم، اما همراه» به تولید زیاد زباله اعتراض کرد. مسعود نیکدل در این اجرا قصد داشت به مردم نشان بدهد این که زباله و بطری های پلاستیکی را دور می اندازند معنی اش این نیست که از بین رفته و دور شده، زباله نزدیک تر از چیزی است که فکر می کنند و همراهشان است. آثار این هنرمند در زمینه هنر محیطی، بهانه گفت و گوی زندگی سلام با اوست.

■ به نظر شما تأثیر این هنر روی مردم

چقدر است؟ اصلا موثر هست؟

بله تأثیر هنر محیطی روی مردم بسیار زیاد است. در کل همه می دانیم آثار هنری که درست پرداخت شده باشند زبان بین المللی دارند و برای عموم مردم در سراسر جهان قابل فهم هستند. من در سال های اخیر از موسسه ای در کشور هلند سفارش طراحی پوستری را دریافت کردم که برای تأثیر گذاری هر چه بیشتر، اصل طرح را بر اساس عکس یکی از آثارم در زمینه هنر محیطی ایجاد کردم.

■ چه تلاشی می کنید تا مردم با این هنر

بیشتر ارتباط برقرار کنند؟

ارائه مستندات اجرای یک اثر هنر محیطی برای مردم بسیار جذاب است و بخش مهمی از تأثیر گذاری آن هم مربوط به این بخش از کار است. برگزاری جشنواره های هنر محیطی هم یکی از بهترین راه ها برای جذب گردشگر به مناطقی است که جاذبه طبیعی دارند و در عین حال هیچ آسیبی به محیط و طبیعت وارد نمی کند، چون همان طور که گفتیم احترام به طبیعت، آسیب زدن به آن و استفاده نکردن از مواد و مصالح غیر طبیعی از اصول هنر محیطی است.

■ هدف و منظورتان از اجرای اثر «مرز

برش» چه بود؟

در این اثر ما یک مستطیل داریم، تنه های درختی که در کار هستند و از ضایعات شهرداری جمع کردم، وقتی به یک خط دقیق می رسند که شاکله مستطیل است، برش خورده و سوخته اند، این نشان می دهد که دقت برش و درآوردن آن ها در این مستطیل، بدون ابزار و فناوری تقریبا انجام نشدنی است. یعنی می توان گفت این تخریب از زمانی به شدت شروع شد که سعی کردیم زیبایی ایجاد کنیم و ابزار تکنولوژیک داشتیم. حیوانات با چنگال هایشان یک سری تخریب هایی انجام می دهند، اگر انسان هم مثل حیوانات فقط می توانست از دست و دندان استفاده کند، چقدر می توانست تخریب ایجاد کند؟ اما الا الان داریم می بینیم جنگل های زیادی در حال تخریب اند، فقط برای این که فناوری زیادی برای تخریب وجود دارد. سوال اصلی این است: آیا انسان بدون ابزار و فناوری هم می تواند این گونه ویرانگر باشد؟

■ اثر «سیب سرخ» را چطور اجرا کردید؟

این کار از طریق عکاسی با سرعت پایین انجام می شود. من یک چوب که سر آن تکه ای زغال سرخ بود را در دستم گرفتم و به وسیله آن طی مدت زمان ۱۵ ثانیه این نقاشی را کشیدم که به خاطر نور زغال شکل سیب توسط عکاس ثبت شده است. اثر «پيله آتش» هم از طریق همین تکنیک ثبت شده، منتها یک شعله آتش دست من است که وارد دریا شدم و شعله را حرکت دادم، این کار هم در حدود ۸ تا ۱۰ ثانیه عکاسی شده است.

■ اطلاعات عکس ها:

* نام اثر: «سیب سرخ». عکاسی و اجرای اثر: مسعود نیکدل

* نام اثر: «پيله آتش». اجرا: مسعود نیکدل، عکس: سید احسان نیکبخت

* اثر مرز برش

